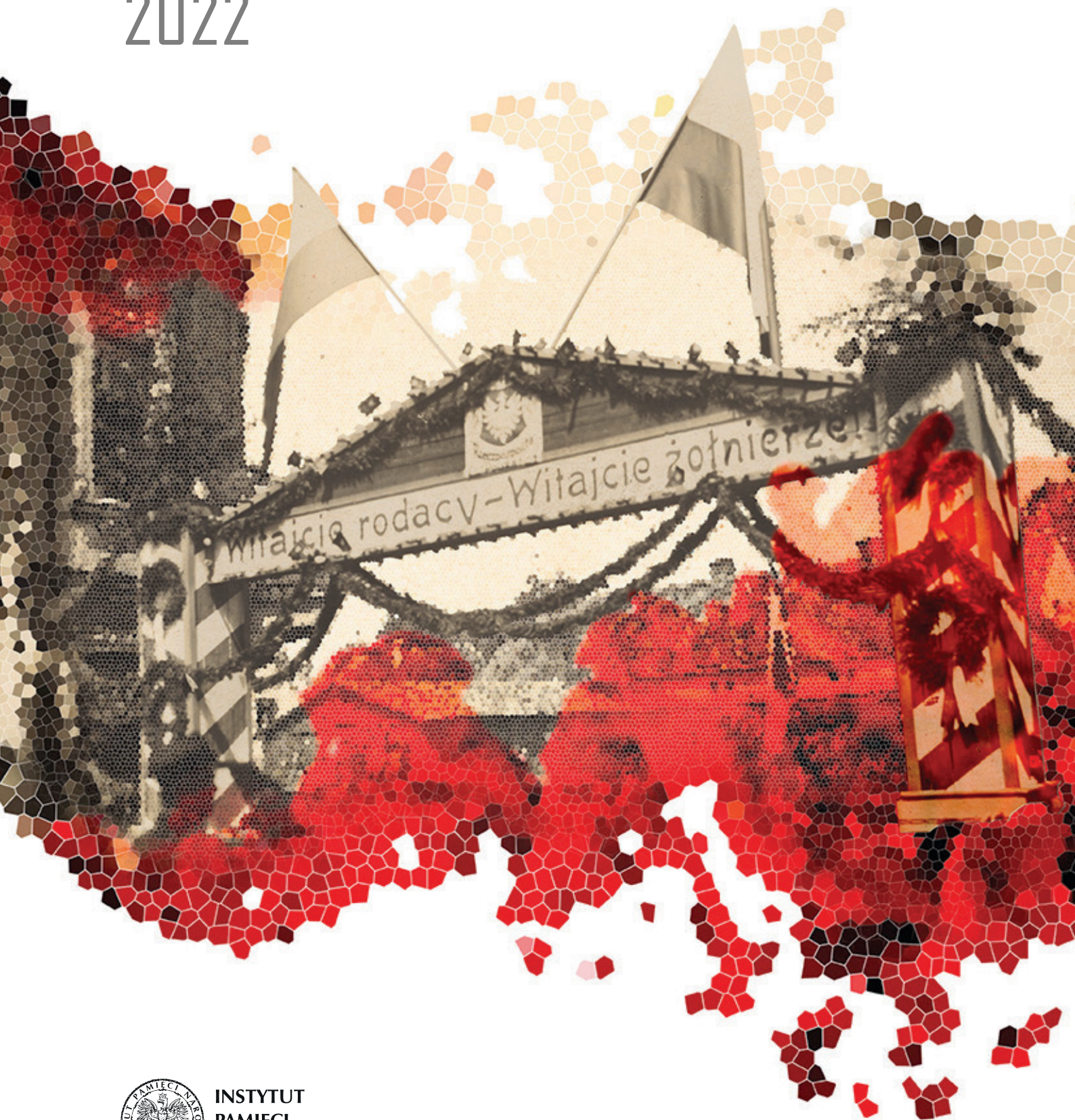

Z MYŚLĄ O NIEPODLEGŁEJ

2022

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Żołnierze francuscy z 6. batalionu Strzelców Alpejskich przed kwaterami w Zabrze, 1921 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Od 20 października 1921 r., kiedy w Paryżu Rada Ambasadorów, złożona z ambasadorów pięciu zwycięskich mocarstw, zatwierdziła wytyczoną przez Ligę Narodów linię podziału Górnego Śląska (przyznając 29% obszaru z 46% mieszkańców Rzeczypospolitej), trwały przygotowania do oficjalnego przejęcia terytoriów przez Polskę i Niemcy. Do tego czasu władzę administracyjną w regionie nadal sprawować miała Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku, a w poszczególnych miastach stacjonować wojska alianckie: francuskie, włoskie i brytyjskie. Wyczekiwane przez obie strony objęcie przyznaczonych im terytoriów trwało od 16 czerwca do 10 lipca 1922 r. Granicę polsko-niemiecką wydzielono wówczas na podstawie prowizorycznej linii demarkacyjnej, bowiem dokładne wytyczenie granicy państwowej wymagało szczegółowego rozeznania w terenie.

STYCZEŃ / 2022

So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Powstańcy śląscy podczas uroczystości wkroczenia Wojska Polskiego do Katowic, 20 czerwca 1922 r.

Ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Zanim Polska i Niemcy mogły przejąć pod swoją administrację przydzielone im części Górnego Śląska, konieczne było zawarcie międzynarodowej umowy, która regulowałaby wzajemne relacje. Dokument taki chronić miał mieszkańców byłego obszaru plebiscytowego przed negatywnymi konsekwencjami podziału terenu między dwa kraje i gwarantować ciągłość życia społeczno-gospodarczego. 15 maja 1922 r., po trwających kilka miesięcy negocjacjach, w Genewie podpisano Polsko-Niemiecką Konwencję Górnośląską (nazywaną konwencją genewską). W ślad za nią 15 czerwca 1922 r. w Opolu przedstawiciele Międzysojusznicznej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej na Górnym Śląsku oraz władz polskich i niemieckich podpisali umowę dotyczącą warunków przekazania terytoriów.

LUTY / 2022

Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn				
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28				

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Polscy żołnierze przechodzący pod bramą powitalną w Załężu, 20 czerwca 1922 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Obszar przyznany Polsce podzielony został na pięć stref, które kolejno, według ustalonego harmonogramu, przechodziły pod administrację polską. Operacja rozpoczęła się od objęcia powiatu i miasta Katowice, do którego 20 czerwca 1922 r. wkroczyło Wojsko Polskie. 23 czerwca analogiczne uroczystości odbyły się w Królewskiej Hucie. 26 czerwca żołnierze weszli do trzeciej strefy, obejmując Tarnowskie Góry, Lubliniec oraz część powiatu bytomskiego. 28 czerwca nastąpiło zajęcie skrawka powiatu zabrzańskiego (czyli Rudy), a 29 czerwca powiatu pszczyńskiego. Jako ostatnią strefę, 4 lipca, przejęto powiat rybnicki i część raciborskiego. Wkroczenie Wojska Polskiego na teren wyznaczonych stref poprzedzało sprowadzenie tam polskiej policji, a następnie protokolarne przekazanie władzy administracyjnej przez aliantów przedstawicielom polskiego rządu, zmiana sztandarów i wyjazd wojsk koalicyjnych.

MARZEC / 2022

Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Obserwatorzy uroczystości wkroczenia Reichswehry do Gliwic, 4 lipca 1922 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Przejęcie przez władze niemieckie zachodniej części Górnego Śląska, która pozostała przy Niemczech, odbyło się w sześciu etapach. Czynności przekazywania obszaru przez aliantów wyglądały analogicznie jak po stronie polskiej i realizowane były najczęściej w tych samych dniach. Początek operacji miał miejsce 18 czerwca 1922 r., kiedy w powiecie kluczborskim i w Głogówku, na miejsce rozwiązanej dzień wcześniej Policji Górnego Śląska, zainstalowała się policja niemiecka. 20 czerwca teren strefy obsadziła Reichswehra. Zakończenie przejmowania całości obszaru nastąpiło 10 lipca 1922 r., kiedy wojsko niemieckie przy udziale m.in. władz rządowych, wkroczyło do Opola, obsadzając tym samym szóstą wydzieloną strefę – powiat opolski i część strzeleckiego. Z Górnego Śląska, pozostawionego przy Niemczech, utworzono Prowincję Górnośląską.

KWIECIEŃ / 2022

Pt	01	Nd	17
So	02	Pn	18
Nd	03	Wt	19
Pn	04	Śr	20
Wt	05	Cz	21
Śr	06	Pt	22
Cz	07	So	23
Pt	08	Nd	24
So	09	Pn	25
Nd	10	Wt	26
Pn	11	Śr	27
Wt	12	Cz	28
Śr	13	Pt	29
Cz	14	So	30
Pt	15		
So	16		

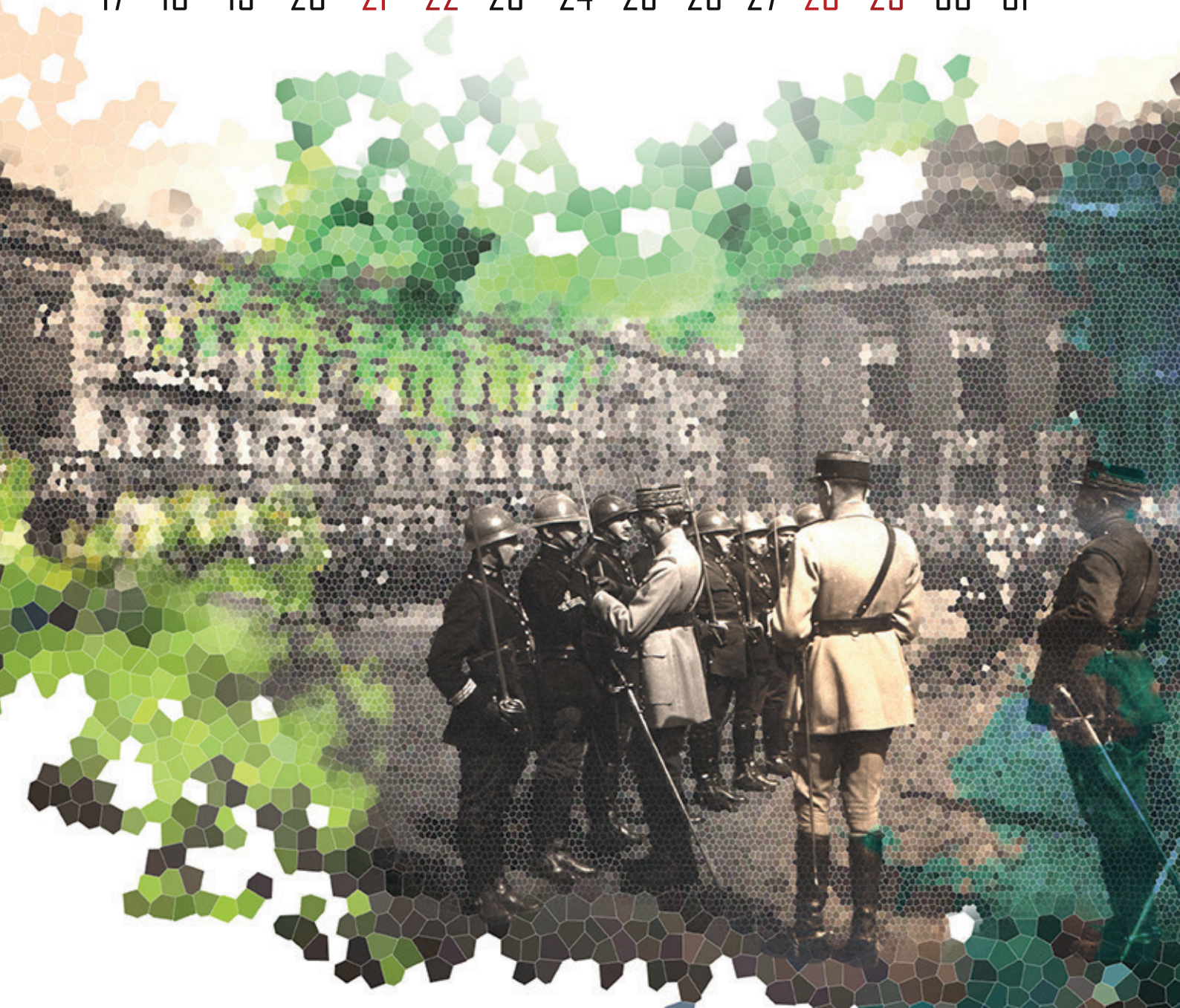
Odnaczenie żołnierzy francuskich podczas uroczystości pożegnalnej na Rynku w Katowicach, 19 czerwca 1922 r.

Ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Miejsce żołnierzy alianckich, ewakuowanych z poszczególnych stref Górnego Śląska, zajmowali odpowiednio żołnierze Wojska Polskiego lub Reichswehry. O ile z obszarów przyznanych Polsce żołnierze francuscy, stanowiący większość kontyngentu, wyjeżdżali z honorami, to w niemieckich strefach żegnani byli bez żalu. Przez cały okres pobytu wojsk francuskich na Górnym Śląsku wybuchwały konflikty z przedstawicielami niemieckiej społeczności i mnożyły się wzajemne akty agresji. Nie inaczej było w ostatnich tygodniach przed wyjazdem Francuzów, które dla Niemców stały się ostatnią okazją dla wyrażenia swej niechęci. Krwawe starcia miały wówczas miejsce m.in. w Zabrze czy w Gliwicach. Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku zakończyła swoją działalność 9 lipca 1922 r., a 10 lipca ostatni jej przedstawiciele opuścili Opole. Kilka dni później Rada Ambasadorów w Paryżu podjęła decyzję o jej rozwiązaniu.

MAJ / 2022

Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Gen. broni Stanisław Szeptycki na moście granicznym na rzece Brynicy w Szopienicach, 20 czerwca 1922 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Obchody objęcia Górnego Śląska po stronie polskiej rozpoczęły się rankiem 20 czerwca 1922 r. od uroczystości na moście w Szopienicach (dziś dzielnica Katowic), łączącym dawny obszar plebiscytowy z II Rzeczpospolitą. W programie wydarzenia została wykorzystana patriotyczna symbolika. Między dawnymi budkami granicznymi ustawiono bramę powitalną. Jej słupy spinał żelazny łańcuch, pomalowany w biało-czarne pasy symbolizujące pruską niewolę. Po uroczystych przemowach, wiwatach i fanfarach orkiestry wojskowej nastąpiło rozbicie łańcucha. Dokonał tego powstaniec śląski-inwalida, krzyżąc: „Pękajcie okowy niewoli! Górny Śląsk jest wolny! Armio polska, wkraczaj nań i połącz go z Polską!”. Kiedy Wojsko Polskie przekraczało dawną granicę odezwały się dzwony w kościołach na Górnym Śląsku oraz w Krakowie.

CZERWIEC / 2022

Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz		
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Uroczystości objęcia Górnego Śląska w Rybniku, 3 lipca 1922 r.

Ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Przejmowanie obszaru przyznanego Polsce zakończyło się 4 lipca 1922 r. w Rybniku. Dzień wcześniej, na uroczystości zorganizowanej przed rybnickim ratuszem, kontroler powiatowy płk. Demetrio Asinari di Bernezzo podpisał protokół przekazania władzy nad ostatnią strefą. Dodatkowym punktem wydarzenia było podpisanie drugiego protokołu, dotyczącego przejęcia przez Polskę całego przyznanego jej obszaru Górnego Śląska. Na uroczystości obecni byli przedstawiciele polskiej delegacji m.in. wojewoda śląski Józef Rymer, wicewojewoda Zygmunt Żurawski, adwokat i przyszły marszałek Sejmu Śląskiego Konstanty Wolny oraz szef Polskiego Komitetu Plebiscytowego na powiat rybnicki dr Marian Różański.

LIPIEC / 2022

Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Defilada wojskowa podczas uroczystości podpisania Aktu Objęcia Górnego Śląska przez Rzeczpospolitą, Katowice, 16 lipca 1922 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Formalne zakończenie procesu przejmowania przez Polskę przyznanego jej obszaru nastąpiło 16 lipca 1922 r. w Katowicach wraz z podpisaniem Aktu Objęcia Górnego Śląska przez Rzeczpospolitą. Główna część uroczystości odbyła się na miejskim boisku przy Parku im. Tadeusza Kościuszki, gdzie podpisy na pamiątkowym dokumencie, wykonanym w bogatej oprawie graficznej przez artystę Stanisława Ligonia, złożyło 160 osób. Wśród nich znaleźli się przybyli z Warszawy przedstawiciele polskich władz z ministrem spraw wewnętrznych Antonim Kamińskim (reprezentującym Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego i Rząd) oraz Marszałkiem Sejmu Ustawodawczego Wojciechem Trąpczyńskim na czele. Ulicami miasta przeszedł pochód, który zakończył się defiladą wojskową na Rynku. W 2018 r. oryginał Aktu został wpisany na Polską Listę Krajową Programu UNESCO Pamięć Świata. Przechowywany jest w Archiwum Państwowym w Katowicach.

SIERPIEŃ / 2022

Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Józef Piłsudski podczas Mszy Świętej w Katowicach, 27 sierpnia 1922 r.

Ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Od 26 do 28 sierpnia 1922 r. Górny Śląsk wizytował Naczelnik Państwa, Marszałek Polski Józef Piłsudski. Były to jego jedyne oficjalne odwiedziny regionu. W planie znalazły się wizyty w wielu górnośląskich miejscowościach województwa śląskiego oraz zwiedzanie wybranych atrakcji np. sanktuarium w Piekarach Śląskich czy obserwowanie granicy polsko-niemieckiej pod Raciborzem, gdzie w 1921 r. toczyły się zacięte walki. Oficjalne powitanie Naczelnika na Górnym Śląsku odbyło się w niedzielę 27 sierpnia na dworcu w Katowicach. Następnie na katowickim Rynku odprawiono uroczystą Mszę Świętą, po której Józef Piłsudski udekorował zasłużonych powstańców orderami Virtuti Militari i Krzyżami Walecznych. Podobną uroczystość dzień wcześniej zorganizowano w Lublińcu, a następnego dnia w Rybniku i Pszczynie.

WRZESIEŃ / 2022

Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt		
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Inauguracyjne posiedzenie I Sejmu Śląskiego, Katowice, 10 października 1922 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Utworzone 18 czerwca 1922 r. województwo śląskie, składające się z ziem Górnego Śląska i Śląska Cieszyńskiego, przyłączonych decyzjami wielkich mocarstw do Rzeczypospolitej, było najgęściej zaludnionym, a zarazem najmniejszym województwem w kraju, zajmując 1,1% powierzchni państwa i stanowiąc jego przemysłowe centrum. 12 czerwca rząd mianował członków Tymczasowej Rady Wojewódzkiej, która miała administrować obszarem do czasu ukonstytuowania się Sejmu Śląskiego. W kolejnych dniach rozwiązano Naczelną Radę Ludową, a jej wydziały przekształcono w wydziały Urzędu Wojewódzkiego. Pierwszym wojewodą śląskim został Józef Rymer. Na mocy statutu organicznego, uchwalonego przez Sejm Ustawodawczy 15 lipca 1920 r., nowopowstałe województwo śląskie otrzymało status autonomiczny. 24 września odbyły się wybory do I Sejmu Śląskiego, którego inauguracyjną sesję zorganizowano w Katowicach 10 października 1922 r. Jego pierwszym marszałkiem został Konstanty Wolny, adwokat, jeden z najbardziej zasłużonych działaczy plebiscytowych.

PAŹDZIERNIK / 2022

So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Wojciech Korfanty na Rynku w Katowicach podczas uroczystości wkroczenia Wojska Polskiego, 20 czerwca 1922 r.

Ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Wojciech Korfanty, były komisarz plebiscytowy oraz dyktator III powstania śląskiego, uczestniczył w uroczystościach przejmowania przez polską administrację przyznanego jej obszaru. 20 czerwca 1922 r. na Rynku w Katowicach, jako honorowy przewodniczący Komitetu Przyjęcia Wojska Polskiego, wygłosił mowę powitalną skierowaną do gen. broni Stanisława Szeptyckiego. Generał przekazał na ręce Korfantego bukiet białych róż dla uhonorowania poległych powstańców oraz powińszował mu sukcesu. Po przewrocie majowym w 1926 r., aż do śmierci polityk pozostawał w konflikcie z sanacją, potęgowanym wzajemną niechęcią z Józefem Piłsudskim, a w województwie śląskim z wojewodą Michałem Grażyńskim. Wojciech Korfanty zmarł 17 sierpnia 1939 r. w Warszawie, a jego pogrzeb w Katowicach stał się antysanacyjną manifestacją Górnoślązaków.

LISTOPAD / 2022

Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr		
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30		

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

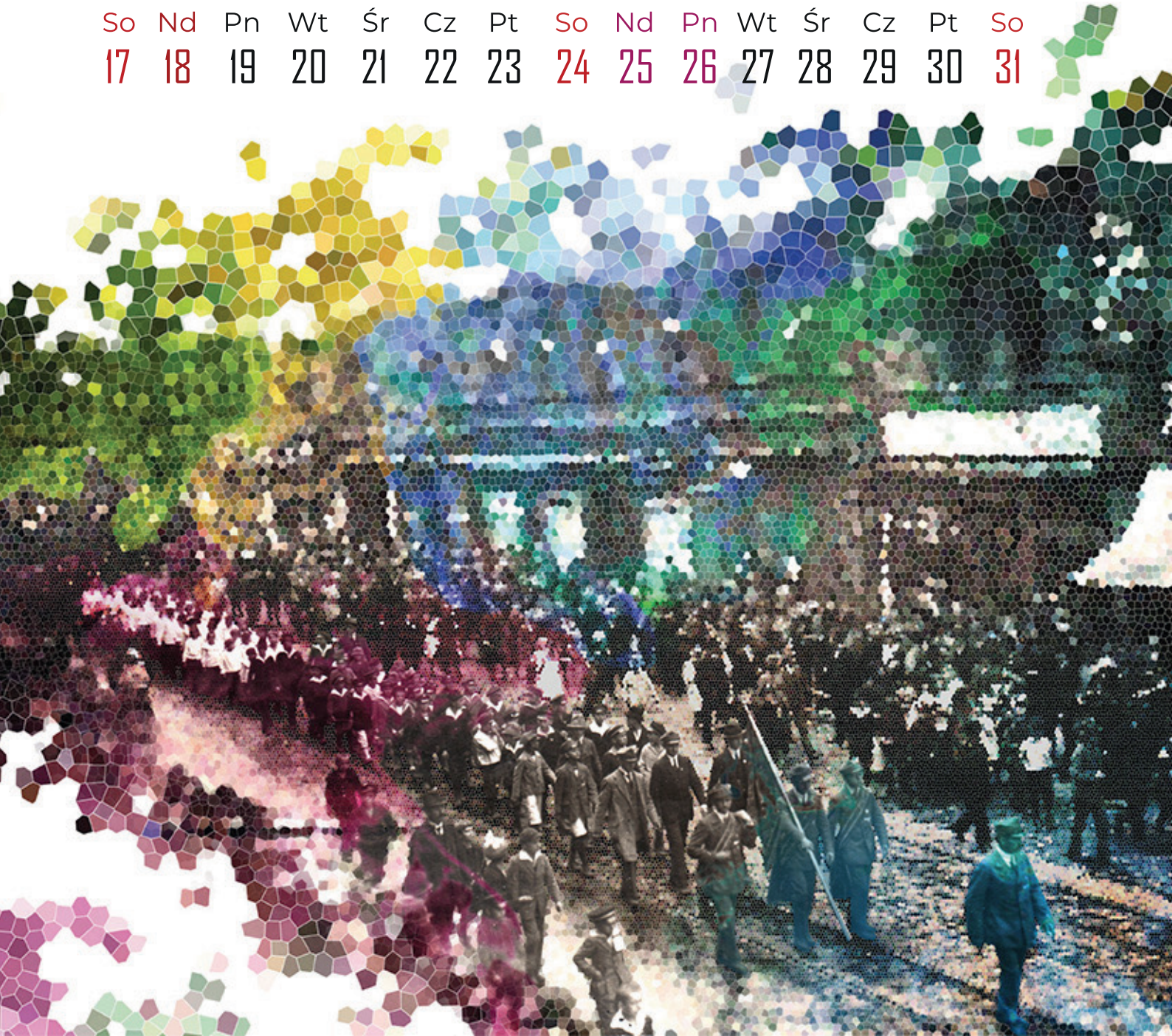
Parada z okazji pierwszej rocznicy przyłączenia części Górnego Śląska do Polski, Katowice, 17 czerwca 1923 r.

Ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach

Wydarzenia z lat 1919-1922 trwale zapisały się w pamięci Górnoszlązaków. Celebrowanie rocznic oraz stawianie pomników rozpoczęto niemal od razu po objęciu przez Polskę przyznanej jej części regionu. Jednak powstańcze walki wykorzystano także jako element polityki historycznej, a sami powstańcy podzielili się na wrogie sobie obozy zwolenników Wojciecha Korfanteo i Józefa Piłsudskiego. Wybuch II wojny światowej okazał się czasem szczególnej próby dla weteranów powstań. Wielu z tych, którzy nie stracili życia w pierwszych tygodniach walk, znalazło się na specjalnych niemieckich listach gończych. Złapani - ginęli rozstrzelani, trafiali do więzień i obozów koncentracyjnych. Inni, którzy po 17 września 1939 r. znaleźli się w rekach Sowietów, zostali wymordowani wiosną 1940 r. Po II wojnie światowej, w czasach Polski „ludowej”, honorowanie powstańców zyskało ideologiczną wymowę jako „element walki o polskość kresów zachodnich i wolność ludu śląskiego od germańskiego ucisku i jarzma kapitalistów”. Centralnym punktem uroczystości powstańczych stał się, odsłonięty w 1967 r. w centrum Katowic, Pomnik Powstańców Śląskich, popularnie nazywany „Skrzydłami”.

GRUDZIEŃ / 2022

Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16
So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	Nd	Pn	Wt	Śr	Cz	Pt	So	
17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Od Autorów:

W ciągu ostatnich czterech lat oddaliśmy w Państwa ręce cztery edycje kalendarzy z serii „Z myślą o Niepodległej”. Na ich kartach przedstawiliśmy najważniejsze wydarzenia z historii Górnego Śląska sprzed stu laty, które zaważyły na losach regionu i jego mieszkańców. Spór o Górny Śląsk, toczony od zakończenia I wojny światowej przez pokonaną w niej Rzeszę Niemiecką oraz odrodzoną po latach zaborów II Rzeczpospolitą Polską, naznaczony został krwią Górnoszlązaków walczących po obu stronach w trzech powstaniach śląskich z lat 1919-1920-1921, waśniami na tle narodowym, dzielącymi rodziny i sąsiadów oraz różną wizją przyszłości regionu, wyrażoną w plebiscycie z 20 marca 1921 r. Echa tych wydarzeń do dziś widoczne są w górnośląskim krajobrazie i pamięci historycznej. W 2022 r. przypada setna rocznica przejścia przez Polskę i Niemcy przyznanych im terytoriów Górnego Śląska. Z ziem Górnego Śląska oraz Śląska Cieszyńskiego przyłączonych do Rzeczypospolitej utworzono województwo śląskie, które stało się przemysłowym sercem odrodzonego kraju. Dlatego też tym właśnie wydarzeniom poświęcone są karty kalendarza ściennego na 2022 r. Wydawnictwo jest ostatnim z serii kalendarzy „Z myślą o Niepodległej”, wydawanych od 2018 r. przez katowicki oddział Instytutu Pamięci Narodowej dla uczczenia stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości oraz kształtowania się jej granic i stanowi zamknięcie tego niezwykłego projektu.

Kalendarz ścienny na 2022 rok „Z myślą o Niepodległej”

Wydawnictwo przygotowane przez Oddział Instytutu Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Katowicach, ul. Józefowska 102, 40-145 Katowice, Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Katowicach

Koncepcja serii:

Aleksandra Korol-Chudy, Zbigniew Gołasz

Kwerenda, opisy:

Aleksandra Korol-Chudy

Podziękowania:

Zbigniew Gołasz, Ewelina Małachowska, dr Mirosław Węcki, dr Anna Zaczkowska

Projekt graficzny:

Bartłomiej Dudek

mail: dudekbartek@interia.pl, tel.:+48 600 644 155

Na okładce:

Brama powitalna na cześć żołnierzy Wojska Polskiego w Wodzisławiu Śląskim lub okolicy, 4 lipca 1922 r.

Ze zbiorów Muzeum Śląskiego w Katowicach

Przekazanie władzy przez aliantów nad podzielonym Górnym Śląskiem stronie polskiej i niemieckiej nastąpiło latem 1922 r.

Przez niemal trzy tygodnie, według ustalonego harmonogramu, w wielu miejscowościach organizowano huczne uroczystości powitalne na cześć wkraczającego na obejmowane ziemie Wojska Polskiego bądź Reichswehry. Żołnierze przechodzili pod ustawionymi na trasie przemarszu imponującymi bramami powitalnymi, witani kwiatami i owacjami. Jednak uroczystości przejścia władzy nad Górnym Śląskiem z rąk Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej nie zawsze przebiegały w podniosłej atmosferze. Po obu stronach, zwłaszcza w przygranicznych miejscowościach, wybuchały zamieszki, miały miejsce akty wandalizmu i zemsty. Wśród uczestników uroczystości, z pakietem obaw i wyraźnie mniejszym entuzjazmem, obecni byli również Polacy i Niemcy, których domy znalazły się odpowiednio po niemieckiej lub polskiej stronie granicy.